

Verslag NGG conferentie 2016

‘Public Religions and Their Secrets, Secret Religions and Their Publics’ (Donderdag 27 – vrijdag 28 oktober 2016, Amsterdam)

Met ruim 26 lezingen en twee *keynote lectures* bewees ‘Public Religions and Their Secrets, Secret Religions and Their Publics’ dat thema’s rondom geheimhouding en religie volop aandacht verdienen. Van de tempels in het oudste Egypte tot nieuwe religieuze bewegingen, geheimhouding speelt een rol van betekenis. Jan Assmann wees in zijn *keynote* op zowel het sterke contrast tussen strikte geheimhouding en openbare bekendheid als op de overlap tussen deze twee uitersten. Alhoewel Egyptische tempels gesloten waren voor het publiek, was de ‘secret religion’ open en publiek tijdens festivals en processies. Op een vergelijkbare wijze was er een spanning tussen de angst voor de gevolgen van een openbaring van de geheimen en de welwillendheid waarmee er gesproken werd met Griekse en Romeinse bezoekers. Illustratief daarin is de oproep in het (Griekse) Corpus Hermeticum om de geheime kennis vooral niet in het Grieks te vertalen.

Een discourse over geheimen en mysteriën is niet hetzelfde als een strenge sociale praktijk waarin geheimen achtergehouden worden. Verschillende sprekers verwezen naar het fundamentele werk van Georg Simmel, waarin geheimhouding als een sociale praktijk wordt geduid. Van daaruit werd er bijvoorbeeld gevraagd naar de ‘backstage’ van rituelen, de verwachte openheid of verborgenheid van heiligen, of het gebruik van geheimen als pedagogische strategie.

Een terugkerend onderwerp was het islamitische begrip ‘*taqiyya*’, het verborgen houden van een religieuze identiteit in bedreigende situaties. In moderne polemische discussies wordt *taqiyya* regelmatig geduid als een actieve strategie om stiekem de Islam te verspreiden. Gerard Wiegers liet zien hoe *taqiyya* een reactie was op specifieke situatie van vervolging in zestiende –eeuws Spanje. Hier is het niet zozeer een methode om stiekem iets mee te bereiken, maar een keuze om te blijven leven. In een heel ander kader wees Christian Lange op de bescherming van privacy die geboden wordt door islamitische wetgeving. Zonder dit te idealiseren werd zichtbaar hoe privacy ook wordt beschermd en gesacraliseerd door de sharia.

De spanning tussen verhalen over geheimen, sociale strategieën van uitsluiting en (het bestaan van) echte geheimen is niet alleen voor historici van belang, maar wordt ook juist ervaren in veldwerk. Geheimen en geheimhouding zijn ook *performance*, waarin de onderzoeker zelf een lastige dubbelrol krijgt, aldus Jens Kreinath. Mag je vragen naar de inhoud van het geheim? Zijn de verhalen die verteld worden oprecht en/of behoren ze tot een afleidingsmanoeuvre om iets anders te bedekken?

M. Brand (LU; promovendilid NGG-bestuur)